

Jakiej pomocy potrzebują osoby starsze i kto jej im udziela?

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

-
- ▶ Niespełna dwie piąte ogółu Polaków (39%) zna osobę, która ma trudności z samodzielnym wykonywaniem codziennych czynności, a 6% przyznaje, że sami są w takiej sytuacji. Natomiast w grupie respondentów powyżej 60 roku życia mniejszy odsetek deklaruje, że zna osobę potrzebującą wsparcia (32%), ale większy uznaje się za osobę wymagającą pomocy (14%).

 - ▶ Badani potrzebują pomocy w wielu codziennych sytuacjach. Są to przede wszystkim: załatwianie spraw u lekarza, w urzędach czy innych instytucjach, potrzeba poradzenia się w ważnych sprawach oraz uzyskania pomocy w prowadzeniu gospodarstwa domowego (zakupy, sprzątanie, pranie, przygotowywanie posiłków). Mniej więcej połowa osób mających trudności z wykonywaniem codziennych czynności potrzebuje też pomocy finansowej (52%).

 - ▶ Tymi, którzy udzielają potrzebującym pomocy w wykonywaniu codziennych czynności, są najczęściej dzieci (i wnuki w przypadku osób starszych), sąsiedzi, współmałżonek oraz przyjaciele. W większości takich sytuacji badani określający się jako potrzebujący wsparcia otrzymują pomoc częściej, niż jej potrzebują. Rzadziej niż by oczekiwali, mogą liczyć tylko na wsparcie finansowe.

Wiele osób po osiągnięciu pewnego wieku ma trudności z samodzielnym wykonywaniem niektórych codziennych czynności, takich jak na przykład załatwianie spraw w urzędach, robienie zakupów, sprzątanie, przygotowywanie posiłków, ubieranie się, higiena osobista. Jednak wymienione problemy i potrzeba pomocy nie muszą wynikać z wieku. W związku z tym w badaniach z lipca i sierpnia¹ zapytaliśmy Polaków o trudności dnia codziennego, których doświadczają, i pomoc, jaką otrzymują.

POTRZEBA WSPARCIA W WYKONYWANIU CODZIENNYCH CZYNNOŚCI

W pierwszej kolejności zadaliśmy badanym pytanie, czy znają osobiście kogoś starszego, kto ma problemy z wykonywaniem codziennych czynności, lub może sami są w takiej sytuacji. Niespełna dwie piąte ogółu Polaków (39%) zna osobę, która ma takie trudności, a 6% przyznaje, że sami są w takiej sytuacji. Natomiast wśród respondentów powyżej 60 roku życia mniej osób niż wśród ogółu badanych zna osobę potrzebującą wsparcia (32%), a więcej uznaje się za taką (14%) – ankietowani mogli wskazać jednocześnie obie odpowiedzi.

Tabela 1

	Wiele osób po osiągnięciu pewnego wieku ma trudności z wykonywaniem samodzielnie niektórych codziennych czynności, na przykład takich, jak: załatwianie spraw w urzędach, robienie zakupów, sprzątanie, przygotowywanie posiłków, ubieranie się, higiena osobista. Czy zna Pan(i) osobiście kogoś starszego, kto ma takie problemy lub może sam(a) Pan(i) jest w takiej sytuacji?			
	Odsetki wśród ogółu badanych		Odsetki wśród osób w wieku 60+	
	Sam(a) mam takie problemy	Znam osobiście kogoś w starszym wieku, kto ma takie problemy	Sam(a) mam takie problemy	Znam osobiście kogoś w starszym wieku, kto ma takie problemy
Tak	6	39	14	32
Nie	94	61	86	68

¹ Połączono dane z dwóch badań CBOS „Aktualne problemy i wydarzenia”: nr 314, 30 czerwca – 7 lipca 2016 roku (N=983) i nr 315, 17–25 sierpnia 2016 roku (N=1033). Oba badania przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganymi komputerowo (CAPI) na reprezentatywnych próbach losowych dorosłych mieszkańców Polski.

Znacznie częściej niż pozostali trudności z samodzielnym wykonywaniem codziennych czynności mają osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (15%), w wieku 65 lat i więcej (17%), badani oceniający własne warunki materialne jako złe (19%) oraz renciści (26%). Co ciekawe, jako potrzebujący wsparcia określają się częściej zarówno osoby praktykujące religijnie kilka razy w tygodniu (15%), jak i nieuczestniczące w ogóle w praktykach religijnych (10%) – zob. tabela aneksowa 1.

Badani, którzy wskazali, że osobiście mają trudności z samodzielnym wykonywaniem codziennych czynności, byli pytani, jakiej pomocy potrzebują. Przedstawiono im listę siedmiu sytuacji, które mogą sprawiać problemy w życiu codziennym. Zgodnie z deklaracjami, ankietowani najczęściej potrzebują wsparcia w załatwianiu spraw u lekarza, w urzędzie, banku i podobnych instytucjach – taką odpowiedź wskazało 60% ogółu badanych mających trudności i 64% osób powyżej 60 roku życia z tej grupy.

W drugiej kolejności osoby mające trudności potrzebują wsparcia w zakresie udzielania porad w ważnych sprawach, przy czym odsetek respondentów deklarujących takie zapotrzebowanie jest niższy wśród osób powyżej 60 roku życia (50%) niż wśród ogółu oczekujących pomocy (57%). Starsi badani częściej potrzebują wsparcia w konkretnych codziennych czynnościach – na drugim miejscu wskazują bowiem pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego (zakupy, sprzątanie, pranie, przygotowywanie posiłków). W grupie osób powyżej 60 roku życia udział badanych potrzebujących takiej pomocy sięga 58%, a wśród ogółu mających trudności – 54%.

Pomoc finansowa jest potrzebna częściej w grupie osób określających się jako mające trudności (ogółem 52%) niż wśród badanych wymagających pomocy powyżej 60 roku życia (46%). Z kolei młodszy badani, rzadziej doświadczający problemów fizycznych (chorób, trudności z poruszaniem się), zaliczają się do grupy mających problemy dnia codziennego częściej ze względu na trudne warunki materialne, brak możliwości uzyskania porady i inne potrzeby.

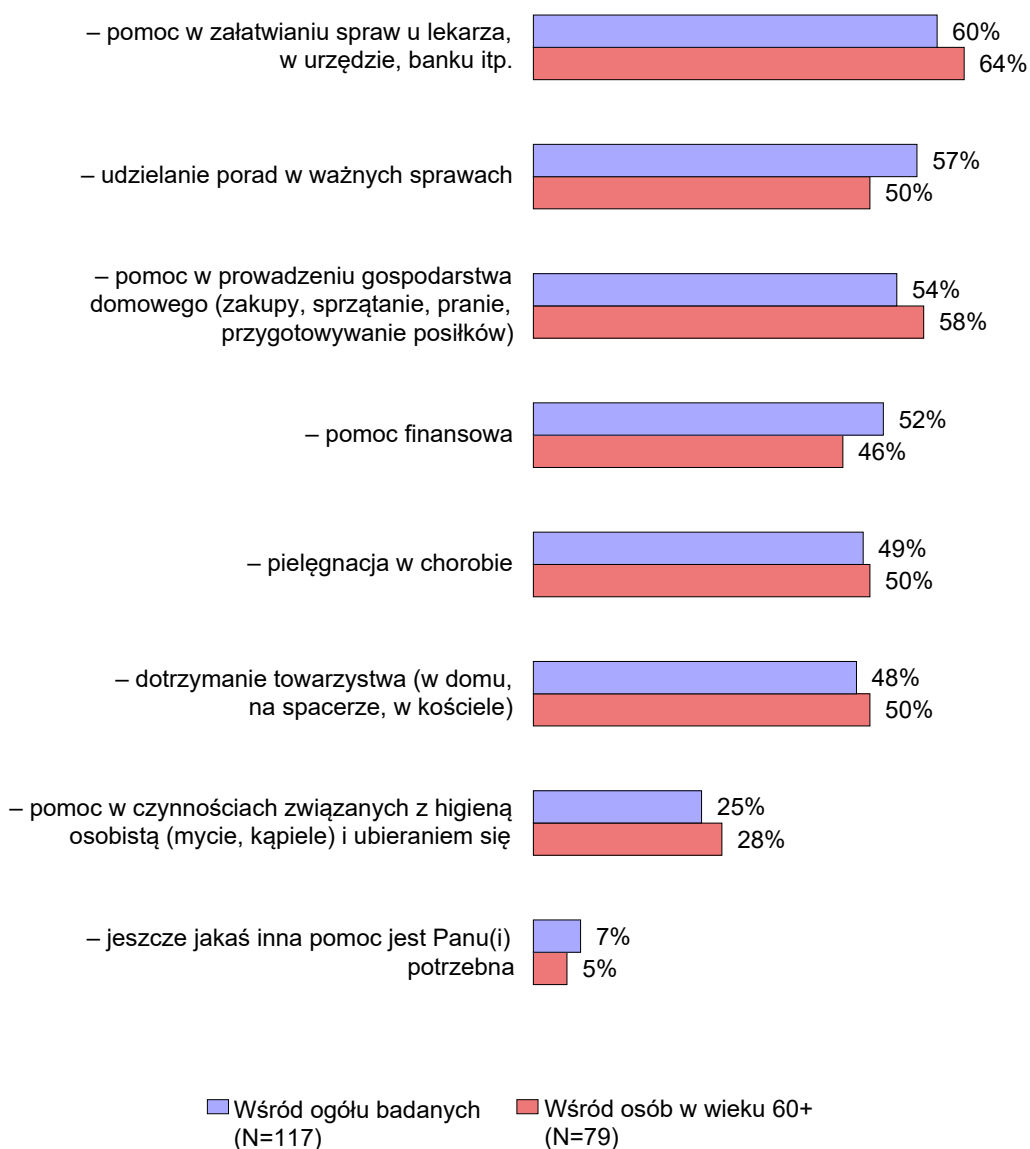
Kolejne sytuacje dotyczą w podobnym stopniu ogółu badanych wymagających wsparcia i osób starszych zaliczających się do tej grupy. Blisko połowa Polaków mających problemy z wykonywaniem codziennych czynności potrzebuje pomocy związanej z pielęgnacją w chorobie (49% wśród ogółu i 50% wśród osób powyżej 60 roku życia) i dotrzymywaniem towarzystwa (odpowiednio 48% wśród ogółu i 50% wśród osób powyżej 60 roku życia). Znacznie mniejszy odsetek badanych wymaga wsparcia w czynnościach związanych z higieną osobistą (mycie, kąpiele) i ubieraniem się – dotyczy to co czwartej osoby mającej

trudności (25%) i nieco większej grupy osób starszych (28%). Inną pomoc wymieniło 7% ogółu ankietowanych z problemami dnia codziennego i 5% osób powyżej 60 roku życia zaliczających się do tej grupy.

ODPOWIEDZI OSÓB DEKLARUJĄCYCH, ŻE POTRZEBUJĄ POMOCY

CBOS

RYS. 1. JAKA POMOC JEST PANU(I) POTRZEBNA?

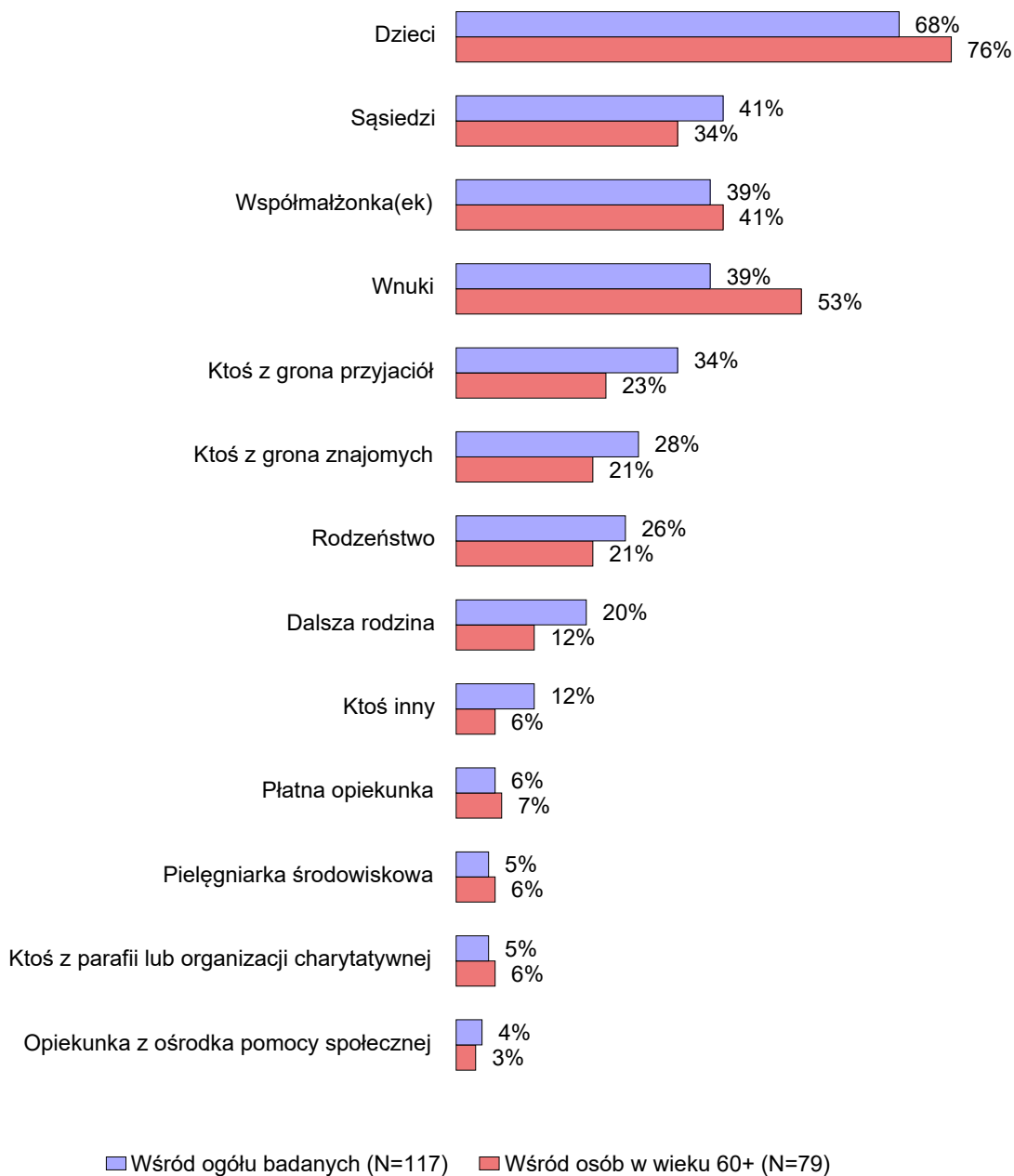
Wśród osób określających się jako mające trudności z wykonywaniem codziennych czynności, pomocy w prowadzeniu gospodarstwa domowego potrzebują częściej kobiety (61%) niż mężczyźni (43%), osoby zamieszkujące miasta do 20 tys. mieszkańców (66%), renciści (68%) oraz częściej badani określający własne warunki materialne jako dobre (59%) niż złe (49%). Wpływ wysokości dochodów na osobę w gospodarstwie domowym jest w tym wypadku niejednoznaczny. Oznacza to, że sama tylko wysokość dochodów nie przekłada się bezpośrednio na radzenie sobie z prowadzeniem gospodarstwa domowego, a więc problemy z takimi czynnościami wynikają raczej z innych względów – zob. tabela aneksowa 2.

POMOC UDZIELANA OSOBOM W POTRZEBIE

Osoby mające trudności z wykonywaniem codziennych czynności zostały zapytane także o to, kto na ogół im pomaga. Najczęściej wymieniane były dzieci – wśród ponad dwóch trzecich ogółu badanych (68%) i trzech czwartych (76%) respondentów powyżej 60 roku życia. Starszym badanym w drugiej kolejności pomagają wnuki – wskazuje je ponad połowa (53%) osób wymagających wsparcia powyżej 60 lat. Wśród ogółu ankietowanych mających trudności na drugim miejscu wymieniani są równie często sąsiedzi (41%), współmałżonek (39%), jak i ktoś z grona przyjaciół (39%). Osoby starsze rzadziej korzystają z pomocy sąsiadów (34%) i jeszcze rzadziej wsparcia udziela im ktoś z grona przyjaciół (23%).

Nieco więcej niż co czwartej osobie wymagającej wsparcia pomaga ktoś ze znajomych (28%) lub rodzeństwo (26%). Wśród osób powyżej 60 roku życia pomoc od tych osób otrzymuje co piąty badany mający trudności (po 21%). Jeszcze rzadziej ankietowani wskazują, że pomaga im dalsza rodzina (20% ogółu badanych, spośród respondentów 60+ – 12%), inne osoby (deklaracje 12% ogółu i 6% osób starszych), a najrzadziej opiekunki płatne lub z ośrodka pomocy społecznej.

RYS. 2. KTO NA OGÓL PANU(I) POMAGA?

Porównując odpowiedzi na pytanie o sytuacje dnia codziennego sprawiające badanym trudności z deklaracjami dotyczącymi otrzymywanej pomocy, można stwierdzić, że większość osób otrzymuje niezbędne wsparcie. Najczęściej jest to pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego, dotrzymanie towarzystwa (w domu, na spacerze, w kościele) i udzielanie porad w ważnych sprawach (po 69%). Badani powyżej 60 roku życia wymagający wsparcia częściej otrzymują pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego (77%). W drugiej kolejności inne osoby pomagają im dotrzymując towarzystwa (74%) oraz załatwiają sprawy w instytucjach czy u usługodawców (72%). Rzadziej tego rodzaju pomoc udzielana jest wśród ogółu wymagających wsparcia w codziennych czynnościach (62%).

Okolo dwie trzecie badanych uzyskuje też wsparcie polegające na pielęgnacji w chorobie (64% wśród ogółu i 68% w grupie 60+). Rzadziej natomiast osoby mające trudności z wykonywaniem codziennych czynności otrzymują pomoc w zakresie higieny osobistej i ubierania się (odpowiednio 27% i 28%). W mniejszym stopniu zaspokojone są potrzeby związane z sytuacją finansową. Choć mniej więcej połowa respondentów mających trudności wskazuje, że potrzebuje wsparcia finansowego (52%), to tylko co czwarty otrzymuje taką pomoc (25%). Jeszcze mniej ankietowanych z grupy powyżej 60 roku życia może liczyć na wsparcie tego rodzaju (17%). Co piątej osobie badanej (20% ogółu) i co ósmej osobie starszej (12%) inni udzielają pomocy w niewymieniony wcześniej sposób.

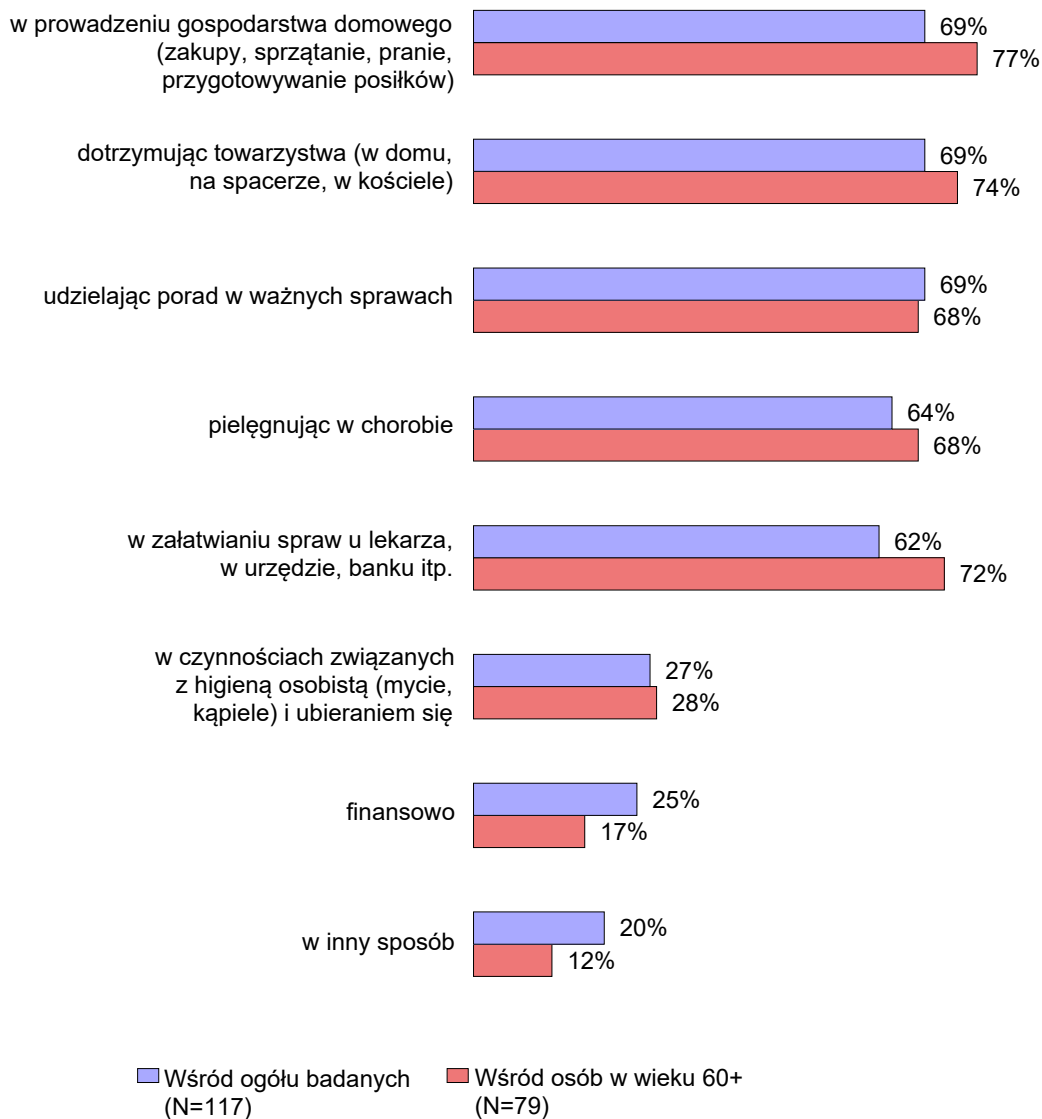
Pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego częściej otrzymują wymagające wsparcia kobiety (72%) niż mężczyźni (65%), osoby zamieszkujące miasta do 20 tys. mieszkańców (85%), emeryci (79%) i renciści (73%). Częściej niż pozostali doświadczają jej także praktykujący kilka razy w tygodniu (69%), kilka razy w roku (75%) oraz w ogóle niepraktykujący (88%) – zob. tabela aneksowa 3.

Z kolei w przypadku pomocy finansowej, a więc tej potrzeby, która jest w najmniejszym stopniu zaspokojona wśród osób określających się jako mające trudności dnia codziennego, częściej niż pozostali mogą na nią liczyć badani mieszkający na wsi (30%) i w miastach liczących do 20 tys. mieszkańców (32%), a także znacznie częściej osoby określające własne poglądy polityczne jako prawicowe (36%) niż lewicowe (17%). Warto zwrócić uwagę, że badani w wieku 65 lat i więcej znacznie rzadziej niż pozostali otrzymują wsparcie finansowe (17%) – zob. tabela aneksowa 4.

ODPOWIEDZI OSÓB DEKLARUJĄCYCH, ŻE POTRZEBUJĄ POMOCY

CBOS

RYS. 3. W JAKI SPOSÓB NA OGÓL POMAGAJĄ PANU(I) TE OSOBY?

Trudności z samodzielnym wykonywaniem codziennych czynności, takich jak na przykład załatwianie spraw w urzędach, robienie zakupów, sprzątanie, przygotowywanie posiłków, ubieranie się, higiena osobista, wynikają najczęściej ze starszego wieku. Jednak przyczyn trudności należy poszukiwać także w niepełnosprawności i chorobach przewlekłych (o czym świadczy znaczny udział rencistów wymagających wsparcia), w braku wystarczających środków finansowych, trudnych warunkach materialnych oraz w samotności związanej również z brakiem kompetentnych osób, które mogłyby wesprzeć radą.

Pozytywnym zjawiskiem jest zaś to, że w zakresie codziennych czynności badani określający się jako wymagający wsparcia otrzymują pomoc od bliskich nawet częściej, niż jej potrzebują. Rzadziej niż by oczekiwali, mogą natomiast liczyć na wsparcie finansowe. Do pozostałych rodzajów pomocy dostęp ma większa grupa ankietowanych, niż deklaruje taką potrzebę.

Opracowała

Marta BOŻEWICZ